

POSTANOWIENIE

Dnia 6 lipca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Pietruszyński

w sprawie **P.M.**

oskarżonego o przestępstwo z art. 217 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w dniu 6 lipca 2023 r. w Izbie Karnej

na posiedzeniu w trybie art. 539e § 1 k.p.k.

skargi na wyrok kasatoryjny Sądu Okręgowego w Rybniku z dnia 27 marca 2023 r.,

sygn. akt VI Ka 28/23, uchylający wyrok Sądu Rejonowego w Jastrzębiu-Zdroju z dnia 9 listopada 2022 r., sygn. akt II K 45/22,

na podstawie art. 539e § 2 k.p.k.

postanowił:

1. oddalić skargę;

2.obciążyć oskarżonego kosztami sądowymi postępowania skargowego.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Rybniku, wyrokiem z dnia 27 marca 2023 r., sygn. akt VI Ka 28/23, uchylił wyrok Sądu Rejonowego w Jastrzębiu-Zdroju z dnia 9 listopada 2022 r., sygn. akt II K 45/22 – uniewinniający P.M. od zarzucanego mu przestępstwa z art. 217 § 1 k.k. – przekazując sprawę Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Ze skargą na podstawie przepisów rozdziału 55a k.p.k. wystąpił obrońca oskarżonego. Skarżący zarzucił:

1. Obrazę przepisów postępowania, a to art. 437 k.p.k. w zw. z art. 442 § 3 zd. 3 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. poprzez wydanie rozstrzygnięcia co do uchylenia wyroku Sądu Rejonowego i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania

Sądowi I instancji wraz z wskazaniem dla Sądu ponownie rozpoznającego sprawę, które nakazują wprost określony sposób oceny materiału dowodowego, prowadzący do ustalenia sprawstwa i winy oskarżonego, a tym samym również poprzez wyjście przez Sąd poza granice przepisu art. 457 § 3 k.p.k., w zakresie w jakim przepis ten wyraźnie określa jakie elementy mają znaleźć się w uzasadnieniu orzeczenia Sądu odwoławczego;

2. Uchybienie określone w art. 439 § 1 pkt 7 k.p.k. poprzez sprzeczność w treści uzasadnienia wyroku, uniemożliwiającą wykonanie orzeczenia przez Sąd ponownie rozpoznający sprawę, poprzez umieszczenie przez Sąd odwoławczy w rubryce 3. uzasadnienia wiążących wskazań dla Sądu I instancji, które wbrew przepisom ustawy nakazują wprost określony sposób oceny materiału dowodowego i to prowadzący do ustalenia sprawstwa i winy oskarżonego, podczas gdy w rubryce 5.3.2. uzasadnienia Sąd odwoławczy zdaje się wskazywać, że kwestia ta ma być dopiero przesądzona, lecz mimo to wprost nakazuje uwzględnienie uwag z pkt 3. uzasadnienia, które wskazują na ustalenie sprawstwa i winy oskarżonego – co prowadzi do sprzeczności w treści orzeczenia.

Podnosząc powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga obrońcy oskarżonego okazała się niezasadna.

Na wstępie rozważań przypomnieć należało, że sfera kognicji Sądu Najwyższego w postępowaniu wywołanym wniesieniem skargi w trybie przepisów rozdziału 55a k.p.k. kształtuje się – z woli ustawodawcy – bardzo wąsko. Rolą Sądu Najwyższego w tym postępowaniu jest wyłącznie skontrolowanie, czy w sprawie wystąpiła tzw. bezwzględna przyczyna odwoławcza z art. 439 § 1 k.p.k., albo czy sąd odwoławczy uchylił wyrok mimo braku formalnej przeszkody, określonej w art. 454 § 1 k.p.k. do wydania wyroku zmieniającego, oraz czy jest konieczne przeprowadzenie w całości przewodu sądowego (art. 437 § 2 in fine k.p.k.). Powyższe znajduje odzwierciedlenie w trwałej linii orzeczniczej Sądu Najwyższego, gdzie zasadnie wskazano, że zakres kontroli dokonywanej przez Sąd Najwyższy po wniesieniu skargi na wyrok sądu odwoławczego, o którym mowa w art. 539a § 1

k.p.k., ogranicza się do zbadania, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy uchybienie daje podstawę do wydania orzeczenia kasatoryjnego (zob. np. wyrok SN z 20.10.2020 r., I KS 9/20), a więc czy uchylając wyrok sądu pierwszej instancji z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania, sąd odwoławczy kierował się podstawami wydania wyroku kasatoryjnego wskazanymi w art. 539a § 3 k.p.k. oraz czy takie rozstrzygnięcie było w konkretnej sprawie konieczne (zob. np. postanowienia SN: z 30.06.2020 r., II KS 7/20; z 7.05.2020 r., I KS 8/20; z 6.06.2019 r., II KS 8/19; z 11.01.2022 r., II KS 30/21).

Ponieważ postępowanie skargowe ma charakter postępowania nadzwyczajnego, zatem regulacje w tym zakresie powinny być interpretowane ściśle. Dlatego niedopuszczalna jest rozszerzająca wykładnia art. 539a § 3 k.p.k. w zw. z art. 437 k.p.k. i wykorzystanie zarzutu naruszenia tego ostatniego przepisu jako drogi do obejścia ustawowych ograniczeń skargi o charakterze przedmiotowym (zob. post. SN z 8.06.2021 r., II KS 8/21). Nie mógł więc zostać uwzględniony zarzut, który wprawdzie formalnie oparty został o naruszenie dyspozycji art. 437 (§ 2 – uwaga SN) k.p.k., skoro z uzasadnienia skargi ewidentnie wynikało, że skarżący w tym zakresie upatruje naruszenia innych przepisów regulujących postępowanie odwoławcze – *in concreto* art. 442 § 3 zd. trzecie k.p.k., czy art. 457 § 3 k.p.k.

Wymogiem uzasadnienia wyroku kasatoryjnego jest – w szczególności – wyraźne określenie podstawy faktyczno-prawnej tego orzeczenia, aby wynikało z niego jednoznacznie, która z przesłanek była podstawą uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania (zob. wyr. SN z 16.11.2017 r., II KS 3/17, OSP 2019/10/96).

Temu wymogowi Sąd Okręgowy sprostął jedynie częściowo. Bezsprzecznie bowiem wadliwie przyjęto, że w sprawie zachodzi konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu sądowego w całości, a za podstawę wyroku kasatoryjnego wskazano przepis art. 437 § 2 k.p.k. Niezależnie jednak od tego, że zarzutu ściśle pod tym adresem w skardze nie podniesiono, to wnikliwa analiza pisemnych motywów zaskarżonego nią wyroku świadczy o tym, że na przeszkodzie do dokonania konwalidacji uchybień w sferze oceny materiału dowodowego (zeznań pokrzywdzonego i przedstawionego przez niego dokumentu w postaci konsultacji

lekarskiej) oraz wydania w instancji odwoławczej orzeczenia kończącego postępowanie stał w rzeczywistości zakaz *ne peius* wyrażony w art. 454 § 1 k.p.k.

Sąd odwoławczy winien szczególnie baczyć, że obie wyżej wymienione podstawy wyroku kasatoryjnego mają zgoła odmienny charakter, a konieczność ponownej, tym razem odpowiadającej zasadom prawidłowego rozumowania oraz wiedzy i doświadczenia życiowego, oceny zgromadzonego materiału dowodowego nie oznacza jeszcze konieczności przeprowadzenia na nowo przewodu sądowego w całości.

O niezasadności skargi przesądza jednak merytoryczna, a nie wyłącznie formalna warstwa uzasadnienia wyroku Sądu *ad quem*. W sytuacjach nieoczywistych powód uchylenia zaskarżonego może, a wręcz powinien być odczytywany przez pryzmat wszystkich realiów danej sprawy i zgromadzonego do tej pory materiału dowodowego. Tylko takie postępowanie odpowiada istocie skargi na wyrok kasatoryjny, której podstawy mają niezwykle ograniczony charakter, co z kolei prowadzi do wniosku, że należy je interpretować zawężająco, a uchylenie przez Sąd Najwyższy – na podstawie przepisów rozdziału 55a k.p.k. – wyroku kasatoryjnego zastrzec do przypadków niemal oczywistych naruszeń dyspozycji art. 437 § 2 zd. drugie k.p.k. (zob. post. SN z 19.10.2021 r., IV KS 44/21).

W niniejszej sprawie powód uchylenia zaskarżonego apelacją wyroku, choć nieprawidłowo przez Sąd Okręgowy zidentyfikowany pod względem prawnym, to w warstwie faktyczno-dowodowej ocenić należy jako dostrzegalny i znajdujący odzwierciedlenie w zgromadzonym materiale. Także dalsze oceny i spostrzeżenia Sądu odwoławczego w wystarczającym stopniu wskazują na zaktualizowanie się zakazu *ne peius*, o którym mowa w art. 454 § 1 k.p.k., a którego wystąpienie również skutkować powinno rozstrzygnięciem o charakterze kasatoryjnym. Innymi słowy, zaistniałe uchybienie nie dezawuuje merytorycznej trafności wyroku, którego skarga ta dotyczy. Dlatego wyrok ten – w płaszczyźnie braku podstaw do jego ewentualnego uchylenia wynikających z art. 539a § 3 k.p.k. – ocenić należało jako zasadny.

Przechodząc do rozważenia zasadniczego zarzutu, na którym oparto argumentację skargi stwierdzić należało, że w przedmiotowym układzie procesowym (uchylenie wyroku uniewinniającego) przedstawienie przez Sąd

odwoławczy własnych argumentów i ocen mogących potencjalnie rzutować na odpowiedzialności oskarżonego, wysnutych na podstawie zgromadzonego i należycie rozważonego materiału dowodowego sprawy było nie tylko dopuszczalne, ale wprost nakazane. Stwierdzenie mankamentów postępowania dowodowego sprowadzających się do wadliwej oceny części dowodów osobowych i nieosobowych obligowało Sąd II instancji do samodzielnej konwalidacji tych uchybień, poprzez przeprowadzenie określonych czynności we własnym zakresie, skoro obowiązujące od 1 lipca 2015 r. regulacje postępowania odwoławczego przyznają sądowi odwoławczemu szerokie kompetencje orzekania, nie tylko w oparciu o dowody przeprowadzone wyłącznie w tej fazie postępowania, ale cały zgromadzony dotąd materiał.

Skarżącemu należy wskazać, że – w świetle ugruntowanego obecnie orzecnictwa Sądu Najwyższego – możliwość uchylenia wyroku uniewinniającego i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania związana z regułą *ne peius* określoną w art. 454 § 1 k.p.k. (art. 437 § 2 zd. drugie k.p.k.) zachodzi dopiero wtedy, gdy sąd odwoławczy - w wyniku usunięcia stwierdzonych uchybień stanowiących jedną z podstaw odwoławczych określonych w art. 438 pkt 1-3 k.p.k. (czyli np. po uzupełnieniu postępowania dowodowego, dokonaniu prawidłowej oceny dowodów, poczynieniu prawidłowych ustaleń faktycznych) - stwierdza, że zachodzą podstawy do wydania wyroku skazującego czemu stoi na przeszkodzie zakaz określony w art. 454 § 1 k.p.k. (zob. uchw. składu 7 sędziów SN z 20 września 2018 r., I KZP 10/18, OSNKW 2018, Nr 11, poz. 73).

Dlatego prawidłowo zaskarżony wyrok oparty został na samodzielnej, dokonanej we wzajemnym powiązaniu ocenie przez Sąd Okręgowy istotnych dla rozstrzygnięcia fragmentów materiału dowodowego. Ocena w tym zakresie jest przekonująca i świadczy o rozważeniu argumentacji podniesionej w apelacji pełnomocnika oskarżyciela prywatnego, z której wynikało, że uniewinnienie oskarżonego było niezasadne (zob. s. 6 i 8 uzasadnienia wyroku). W stopniu należytym zaskarżony skargą wyrok świadczy o tym, że w sprawie ziściła się przesłanka określona w art. 454 § 1 k.p.k., obligująca do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania (art.

437 § 2 zdanie drugie k.p.k.), wobec braku możliwości skazania w instancji odwoławczej oskarżonego, który został uniewinniony w pierwszej instancji.

Niezależnie od tego, że ewentualne naruszenie art. 442 § 3 k.p.k. nie wchodzi - jak już wskazano - w zakres postępowania skargowego, stwierdzić należało, że zgodnie z tym przepisem sąd odwoławczy wydając wyrok o charakterze kasatoryjnym ma nie tylko prawo ale i obowiązek przedstawić zapatrywania prawne i wskazania co do dalszego postępowania. Stwierdzenie przez sąd odwoławczy, że zachodzą podstawy do wydania wyroku skazującego, skutkujące w przypadku wystąpienia przeszkody z art. 454 § 1 k.p.k. wydaniem orzeczenia kasatoryjnego, wiąże sąd, któremu sprawę przekazano do ponownego rozpoznania jedynie w zakresie zapatrywań prawych sądu odwoławczego i jego wskazań co do dalszego postępowania (art. 442 § 3 k.p.k.). Nie ogranicza natomiast swobody sądu rozpoznającego ponownie sprawę w ocenie materiału dowodowego stanowiącego podstawę faktyczną jego rozstrzygnięcia (zob. wyrok SN z 15.01.2019 r., I KS 1/18; postanowienie SN z 22.05.2019 r., III KS 17/19). Nawet gdyby doszło do przedstawienia w uzasadnieniu wyroku sądu *ad quem* zawołanych przekonań, czy sugestii wprost odnoszących się do winy oskarżonego, który w pierwszej instancji został uniewinniony, nie są one wiążące dla sądu, któremu przekazano sprawę do ponownego rozpoznania (art. 8 § 1 k.p.k.). Sąd *a quo* obowiązany jest natomiast kierować się zapatrywaniami prawnymi i wskazaniami sądu odwoławczego co do dalszego postępowania, które to z kolei mogą dotyczyć wyłącznie dowodów i innych czynności, które – z mocy art. 442 § 3 zdanie 1 i 2 k.p.k. powinny być przeprowadzone, lub okoliczności, które należy wyjaśnić (zob. post. SN: z 28.10.2020 r., V KS 25/20; z 26.04.2021 r., V KS 12/21).

Natomiast na nieporozumieniu opiera się zarzut ziszczenia się bezwzględnej przyczyny odwoławczej, o której mowa w art. 439 § 1 pkt 7 k.p.k. Po pierwsze, skarżący nietrafnie upatruje źródeł tego uchybienia w treści uzasadnienia, tj. odrębnego dokumentu procesowego, a nie części dyspozytywnej zaskarżonego skargą wyroku (szerzej w tym zakresie zob. S. Zabłocki [w:] Kodeks postępowania karnego. Tom IV. Komentarz do art. 425–467, red. R. A. Stefański, Warszawa 2021, art. 439, teza VIII.4). Po drugie – wiąże jego wystąpienie ze sposobem

sformułowania wskazań dla Sądu ponownie rozpoznającego sprawę, co nie tylko nie ma jakiegokolwiek zakotwiczenia w art. 439 § 1 pkt 7 k.p.k., ale – jak już wskazano – postąpienie takie mieściło się w kompetencjach Sądu odwoławczego nakreślonych przepisami art. 454 k.p.k. i art. 442 § 3 k.p.k. Po trzecie zaś – traci z pola uwagi, że uchybienie określone w art. 439 § 1 pkt 7 k.p.k. powiązane jest przedmiotowo z etapem wykonania orzeczenia, skoro sprzeczność w treści orzeczenia ma uniemożliwiać to wykonanie. Przedmiotowe uchybienie nie może, z samego założenia, dotyczyć wyroku zawierającego wyłącznie rozstrzygnięcie o charakterze kasatoryjnym, skutkiem którego jest kontynuowanie toczącego się postępowania.

Z tych wszystkich względów skarga, jako niezasadna, podlegała oddaleniu. W wyniku powyższego należało również obciążyć oskarżonego kosztami sądowymi postępowania skargowego (art. 539f k.p.k. w zw. z art. 527 § 2 *in fine* k.p.k.).

Dlatego należało orzec jak w części dyspozytywnej postanowienia.

(J.D.)

[as]